

แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม**The Approach Social Management for Religion and Cultural**

พระมหาสามารถ ฐานิสโร (อาจคงหาญ)

Phra Maha Samart Thanissaro (At Konghan)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: prachya.khan@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 30 เมษายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 22 พฤษภาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 15 มิถุนายน 2565

บทคัดย่อ (Abstract)

ในโลกหลังยุคใหม่ (Post-modernization) ทุกประเทศต่างพยายามสร้างกระบวนการพัฒนาภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ มิติของสังคม สิ่งที่ปรากฏออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัดคือ จะทำอย่างไร หรือมีวิธีการใดที่จะทำให้สภาพการณ์ของประเทศตนเอง “มีความเป็นเลิศ” ในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็น ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม วัฒนธรรม รวมทั้งด้านการศึกษาด้วย เพราะการจัดการจัดการศึกษาในยุคนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ความสลับซับซ้อนของสังคมมีมากขึ้นตามลำดับ องค์ความรู้/ ข้อมูลรู้ต่างถูก “ผลิต” ขึ้นมาใหม่ หรือบางครั้งก็นำความรู้เดิมมาผลิตซ้ำบนฐานของการเปลี่ยนแปลง แต่อย่างไรก็ตามถือได้ว่ามี “การต่อยอด” ในความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาในองค์ความรู้/ ข้อมูลรู้ นั้น ๆ ให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการ, สังคมศึกษา, ศาสนาและวัฒนธรรม.

Abstract

In the Post-modernization all countries tried to create process for development within context for new change for all dimension of social. The appear for clear mean how to do, or which condition for making country development to be “Excellence” for all parts event for political economy social culture then concord with education. Because education management for this period have to change more and more. The intricacy of social has plus more by respectively. Knowledge and information were “Produced” for new or for sometime we can take to reform base on changing. However, there was “Capping” for an anticipation for knowledge development and so on.

Keywords: Management, Social Teaching, Religion and Cultural.

บทนำ (Introduction)

แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม อย่างที่เราทราบกันดีว่า โควิด-19 นั้นส่งผลกระทบต่อโลกในหลายด้านอีกทั้งยังเป็นปัจจัย และเป็นตัวเร่งสำคัญในการดึงเอาอนาคตในอีก 10 ปีข้างหน้ามาเป็นปัจจุบันการเรียนรู้ยุคใหม่นั้น ผู้เรียนต้องก้าวตามทันความเปลี่ยนแปลง ไม่เช่นนั้นแม้จะอยู่เฉย ๆ ก็อาจจะกลายเป็นคนล้าหลังได้ ซึ่งถือว่าไม่ง่ายเลยในการเอาตัวรอด เพราะเป็นยุคแห่งการเข้ามาของเทคโนโลยีการแข่งขันที่สูงขึ้น และการปรับตัวอยู่เสมอ ดังที่ ชาลส์ ดาร์วิน (Charles Robert Darwin) นักธรรมชาติวิทยาชาวอังกฤษเคยกล่าวไว้ว่า “It is not the strongest of the species that survives, nor the most intelligent that survives. It is the one that is most adaptable to change.” “ไม่ใช่คนที่แข็งแรงที่สุดหรือคนที่ฉลาดที่สุดที่อยู่ที่จะอยู่รอด แต่เป็นคนที่สามารถปรับตัวได้ดีที่สุดต่างหาก”

1. โควิด-19 กับความท้าทายใหม่ของผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนที่มีการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระของหลายวิชาเข้าไว้ด้วยกัน อย่างมีความหมาย อาจารย์ วีระยุทธ กาณจน์ชูฉัตร นักเศรษฐศาสตร์การเมืองแห่ง National Graduate Institute for Policy Studies (GRIPS) ประเทศญี่ปุ่น ได้กล่าวถึง “ทักษะแห่งอนาคต” ไว้อย่างน่าสนใจในประเด็น “โรคใหม่-โลกใหม่-การเรียนรู้ใหม่: อนาคตการศึกษาไทยยุคหลัง COVID-19” ในการเสวนาออนไลน์ ของ 101 Public forum ว่า ในอนาคตนั้นผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้รอบด้านในขณะเดียวกันความเห็นอกเห็นใจของผู้เรียนต่างสาขาอาชีพนั้นก็เป็นสิ่งสำคัญ

2. ในอนาคตทักษะการแบ่งงานกันทำจะน้อยลง

ในอดีตที่ผ่านมาการจ้างงานในตลาดมีลักษณะของการแบ่งงานกันทำมีความชำนาญเฉพาะด้านเฉพาะทาง ซึ่งทิศทางในอนาคตอาจารย์ประเมินเอาไว้ว่า การจะประกอบอาชีพใดอาชีพหนึ่ง จำเป็นต้องรู้ให้ครบจบในตัว เพราะในอนาคตอันใกล้นี้ ทักษะการแบ่งงานกันทำจะน้อยลงมาก เช่น การที่เด็กยุคใหม่บอกว่า “อยากเป็นแพชั่นดีไซเนอร์” ในอดีตอาจจำเป็นแค่การเรียนรู้ดีไซน์การเลือกผ้า แต่ปัจจุบันนี้ การเป็นแพชั่นดีไซเนอร์จำเป็นต้องมีความรู้ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นความรู้การออกแบบลายผ้า ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ความสามารถในการตัดเย็บ และการทำการตลาดออนไลน์ คือต้องมีความรู้ทั้งสายการผลิตและรู้อย่างถ่องแท้ด้วย

3. ทุกสาขาต้องมีความเชื่อมโยงกัน

ในขณะเดียวกันปัญหาที่เกิดขึ้น และสะท้อนออกมาในช่วงโควิด-19 คือ สังคมยังขาดความเห็นอกเห็นใจระหว่างกัน (Empathy) การที่ผู้เรียนเข้าใจเฉพาะแต่เนื้อหาในความรู้ที่ตัวเองเรียน ทำให้เมื่อเกิดปัญหา การที่เราไม่เข้าใจวิธีคิดของศาสตร์อื่น ๆ ที่ต่างออกไป อาจนำมาสู่ความขัดแย้ง เช่น คนที่เรียนมา

สายวิทยาศาสตร์ไม่เข้าใจวิธีคิดของคนเรียนด้านสังคม ในขณะที่เดียวกันคนที่เรียนด้านสังคมก็ไม่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ด้วย ในอนาคตการเรียนด้านต่าง ๆ จึงต้องมีความเชื่อมโยง และสัมพันธ์กัน จึงจะทำให้ความเห็นอกเห็นใจระหว่างกัน (Empathy) เกิดขึ้นได้และลดความขัดแย้งลง

4. ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และทัศนคติแบบพลเมืองโลก

อีกหนึ่งท่านที่ให้ความเห็นไว้อย่างน่าสนใจคือ อาจารย์สฤณี อาชวานันทกุล ที่พูดถึงทักษะแห่งอนาคต คนรุ่นใหม่ต้องมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21 Century Skill) และวิธีคิดของการเป็นพลเมืองโลก (Global Mindset) รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Learning) และการฝึกฝนทักษะ (Reskill) ใหม่ ๆ อยู่เสมอ

5. สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 3 แกนหลักคือ

5.1 กลุ่มทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน (Foundational Literacies)

ในที่นี้รวมไปถึง ความสามารถใช้เทคโนโลยีให้เป็น รวมถึงวิชา Entrepreneurship หรือวิธีการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งกลายเป็นวิชาหลักที่ต่างประเทศ ได้บรรจุเป็นหลักสูตรของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้กับเด็กตั้งแต่ระดับอนุบาล โดยไม่สำคัญว่าเมื่อโตขึ้นจะต้องมีธุรกิจหรือไม่

5.2 ทักษะที่ต้องนำมาใช้ใน “การจัดการกับปัญหา” ซึ่งประกอบไปด้วยหลัก 4 C เป็นการสื่อสาร และการให้ความร่วมมือ (Communication and Collaboration) (ระพีพัฒน์ หาญโสภณ, พระมหาศุภชัย ศุภกิจใจ, ประยุทธ์ ชูสอน, สุทธิพงษ์ สนสุวรรณ และมณฑกานต์ บุ่งเสนห์, 2563)

- 1) ทักษะ การสื่อสาร ข้อมูลสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ
- 2) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- 3) ทักษะความคิด สร้างสรรค์ และนวัตกรรม
- 4) ทักษะความร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ
- 5) ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
- 6) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 7) การเขียน และการพิมพ์
- 8) การอ่าน และการฟัง
- 9) การคำนวณ
- 10) การตั้งคำถาม
- 11) การเรียนรู้เป็นกิจกรรมทางสังคม
- 12) ทักษะความเข้าใจ ต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์
- 13) ทักษะอาชีพ และทักษะการใช้ชีวิต
- 14) การจัดการองค์ความรู้ และการประยุกต์ใช้

- 15) ความสามารถในการใช้เหตุผล
- 16) ทักษะการเรียนรู้ที่แท้จริง
- 17) การเรียนรู้เชิงกระบวนทัศน์
- 18) ทักษะการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
- 19) คุณธรรม จริยธรรม

อนึ่ง สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบได้ (Critical Thinking and Problem Solving) คือ หนึ่งในทักษะที่ทุกคนควรมีคือทักษะ Critical thinking and problem solving ซึ่งทักษะนี้จะช่วยให้เราสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีตรรกะความคิด รวมไปถึงสามารถนำข้อมูลต่าง ๆ มาต่อยอดได้อย่างชาญฉลาดจากการใช้ทักษะนี้มาช่วยให้เราพร้อมที่จะคิดโดยใช้เหตุผลอย่างมีวิจารณญาณ โดยทักษะ Critical Thinking and Problem Solving เป็นทักษะทางด้านการคิด วิเคราะห์ แยกแยะ เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงเพื่อตัดสินใจและการแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งทักษะทางด้านนี้เป็นหนึ่งในทักษะ Competencies ที่อยู่ใน 21st Century Skills หรือที่เรามักเรียกกันว่า ทักษะแห่งโลกยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่จะช่วยเสริมสร้างให้เราก้าวทันยุคใหม่ เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพ เราสามารถที่จะฝึกฝนทักษะ Critical thinking and Problem Solving ได้จากวิธีการง่าย ๆ ดังต่อไปนี้

- ลองถามคำถามกับตัวเอง ซึ่งสิ่งนี้เป็นการฝึกตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถาม โดยเราสามารถตั้งคำถามตัวเองเพื่อให้เราได้ลองคิดในมุมมองใหม่ ๆ รวมถึงสามารถไตร่ตรองความคิดความอ่านที่แตกต่างไปจากเดิมได้

- ลองดูรูปภาพที่ชื่นชอบแล้วเขียนใส่กระดาษว่าทำไมเราถึงชอบ โดยสิ่งนี้จะช่วยให้เราสามารถฝึกฝนการให้เหตุผลกับตัวเองได้ เพราะในหลายครั้งเราอาจใช้ความรู้สึกในการตัดสินใจกระทำบางสิ่งมากเกินไป สิ่งนี้จะช่วยให้เราสามารถทบทวนและเข้าใจได้ว่าเพราะอะไรถึงคิดเช่นนั้น

- ลองนำเสนอสิ่งที่คิด และแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่น ในการทำเช่นนี้จะช่วยให้สามารถนำข้อมูลต่าง ๆ จากหลากหลายความคิดมาวิเคราะห์ในมุมมองใหม่ ๆ ที่เราอาจยังไม่เคยรู้ หรือแม้กระทั่งเกิดเส้นทางทางความคิดใหม่ ๆ ที่เราอาจคาดไม่ถึงก็เป็นได้

ทั้งนี้วิธีการอื่น ๆ ที่จะช่วยให้เรามีทักษะนี้ยังมีอีกมากมาย แต่การที่จะมีทักษะเหล่านี้ได้ก็ต้องใช้การฝึกฝน และทำความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการวิเคราะห์และตัดสินใจอย่างชาญฉลาด ทั้งการแก้ไขปัญหาวัยวิธีการใหม่ ๆ เพราะในปัญหาหลาย ๆ อย่างนั้นมีความซับซ้อนอย่างมาก ซึ่งประสบการณ์ก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะนำมาปรับใช้กับการคิดแก้ไขได้เช่นกัน

สรุปว่า การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน วิเคราะห์ในเชิงลึก คิดอย่างมีวิจารณญาณและแก้ปัญหาเองได้นั้นยังสามารถเกิดจากการช่างสังเกต มองเห็นปัญหา ตั้งคำถาม จากการอธิบายเหตุและผลตามสถานการณ์

และมุมมองที่หลากหลายได้ มองภาพรวมเพื่อไปสู่ผลลัพธ์ปลายทางจากระบบที่ซับซ้อนออก ประเมินและตัดสินใจจากการสังเกต การหาหรือหลากหลายมุมมอง หาข้อมูล หลักฐานข้อพิสูจน์ได้ รวมไปถึงการถอดบทเรียนความรู้ ข้อเสนอแนะ แก้ไขปัญหาด้วยวิธีที่ต่างไปจากเดิมอีกด้วย

5.3 มีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ที่ไม่ได้ยึดรูปแบบเดิม

ความคิดสร้างสรรค์ คือ กระบวนการคิดของสมองซึ่งมีความสามารถในการคิดได้หลากหลายและแปลกใหม่จากเดิม โดยสามารถนำไปประยุกต์ทฤษฎี หรือหลักการได้อย่างรอบคอบและมีความถูกต้อง จนนำไปสู่การคิดค้นและสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่หรือรูปแบบความคิดใหม่ นอกจากลักษณะการคิดสร้างสรรค์ดังกล่าวนี้แล้ว ยังมีความสามารถมองความคิดสร้างสรรค์ในหลาย ซึ่งอาจจะมองในแง่ที่เป็นกระบวนการคิดมากกว่าเนื้อหาการคิด โดยที่สามารถใช้ลักษณะการคิดสร้างสรรค์ในมิติที่กว้างขึ้น เช่น การมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน การเรียน หรือกิจกรรมที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ด้วย อย่างเช่น การทดลองทางวิทยาศาสตร์ หรือการเล่นกีฬาที่ต้องสร้างสรรค์รูปแบบเกมให้หลากหลายไม่ซ้ำแบบเดิมเพื่อไม่ให้คู่ต่อสู้รู้ทัน เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะการคิดสร้างสรรค์ในเชิงวิชาการ แต่อย่างไรก็ตาม ลักษณะการคิดสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นต่างก็อยู่บนพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ โดยที่บุคคลสามารถเชื่อมโยงนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดด้านความคิดสร้างสรรค์ไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีไว้หลายประการ ซึ่งความคิดสร้างสรรค์ ควรจะประกอบไปด้วย 3 ประการ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

1) **สิ่งใหม่ (New, Original)** เป็นความคิดที่แหวกวงล้อมความคิดที่มีอยู่เดิม ที่ไม่เคยมีใครคิดได้มาก่อน ไม่ได้ลอกเลียนแบบใคร แม้กระทั่งความคิดเดิม ๆ ของตนเอง

2) **ใช้ได้ (Workable)** เป็นความคิดที่เกิดจากการสร้างสรรค์ที่ลึกซึ้ง และสูงเกินกว่าการใช้เพียง “จินตนาการเพื่อฝัน” คือ สามารถนำมาพัฒนาให้เป็นจริง และใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม และสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการคิดได้เป็นอย่างดี

3) **มีความเหมาะสม** เป็นความคิดที่สะท้อนความมีเหตุมีผล ที่เหมาะสม และมีคุณค่าภายใต้มาตรฐานที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

การที่คนเราจะมีความคิดสร้างสรรค์ ได้ตามลักษณะที่กล่าวมานั้น ขึ้นอยู่กับศักยภาพการทำงาน และการพัฒนาของสมอง ซึ่งสมองของคนเรามี 2 ซีก มีการทำงานที่แตกต่างกัน

- สมองซีกซ้าย ทำหน้าที่ในส่วนของการตัดสินใจ การใช้เหตุผล
- สมองซีกขวา ทำหน้าที่ในส่วนของการสร้างสรรค์

แม้สมองจะทำงานต่างกัน แต่ในความเป็นจริงแล้ว สมองทั้งสองซีก จะทำงานเชื่อมโยงไปพร้อมกัน ในแทบทุกกิจกรรมทางการคิด โดยการคิดสลับกันไปมา อย่างเช่น การอ่านหนังสือ สมองซีกซ้ายจะทำความเข้าใจ โครงสร้างประโยค และไวยากรณ์ ขณะเดียวกัน สมองซีกขวาก็จะทำความเข้าใจ เกี่ยวกับลีลาการ

ดำเนินเรื่อง อารมณ์ที่ซ่อนอยู่ในข้อเขียน ดังนั้น เราจึงจำเป็นต้องพัฒนาสมองทั้งสองซีกไปพร้อม ๆ กัน ไม่สามารถแยกพัฒนาในแต่ละด้านได้ การค้นพบหน้าที่แตกต่างกันของสมองทั้งสองส่วน ช่วยให้สามารถใช้ประโยชน์จากได้มากขึ้น

ในการพัฒนาสมองของผู้เรียนให้ใช้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ผ่านการจัดการเรียนการสอนนั้น ควรจัดอย่างสมดุล ให้มีการพัฒนาสมองทั้งสองซีกไปด้วยกันในเวลาเดียวกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดและการคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เอนเอียงไปในหลักการเหตุผลมากเกินไปจนติดอยู่ในกรอบ ของความคิดแบบเดิม และไม่ใช้การคิดด้วยการใช้จินตนาการเพื่อฝันมากเกินไป จนไม่มีความสัมพันธ์กัน ระหว่างความฝันกับความสมเหตุสมผล ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถนำมาปฏิบัติให้เป็นจริงได้ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการคิดสร้างสรรค์ จึงพึ่งพาทั้งสองซีกซ้าย และขวาควบคู่กันไป

5.4 ลักษณะความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะความคิดแบบอนอกนัย (Divergent Thinking) คือการคิดหลาย ๆ แง่หลาย ๆ ทางคิดให้มากที่สุดเท่าที่จะนึกได้เป็นการมองปัญหาในแนวกว้างเหมือนกับแสงอาทิตย์ที่แผ่รัศมีออกรอบด้านคนที่มีความคิดสร้างสรรค์นั้นจะเป็นคนที่มี

- 1) ความคิดริเริ่ม (Originality) คือ มีความคิดที่แปลกใหม่ต่างจากความคิดธรรมดาของคนทั่วไป
- 2) มีความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) คือ มีความสามารถในการคิดหาคำตอบได้หลายทิศทางหลายแง่หลายมุม
- 3) มีความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) คือ สามารถคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่วว่องไวรวดเร็ว และได้คำตอบมากที่สุดในเวลาที่จำกัด
- 4) มีความคิดละเอียดลออ (Elaboration) คือ การคิดได้ในรายละเอียดเพื่อขยายหรือตกแต่งความคิดหลักให้ได้ความหมายที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5.5 กระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Creative process)

กระบวนการคิดสร้างสรรค์ คือ วิธีคิดหรือกระบวนการทำงานของสมองที่มีขั้นตอนต่าง ๆ ในการคิดแก้ปัญหาจนสำเร็จ ซึ่งมีหลายแนวคิดเช่น

Wallas (1926) ได้เสนอว่ากระบวนการของความคิดสร้างสรรค์เกิดจากการคิดสิ่งใหม่ ๆ โดยการลองผิดลองถูก ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

- 1) ขั้นเตรียมการ คือ การข้อมูลหรือระบุปัญหา
- 2) ขั้นความคิดกำลังฟักตัว คือ การอยู่ในความสับสนวุ่นวายของข้อมูลที่ได้มา
- 3) ขั้นความคิดกระจ่างชัด คือ ขั้นที่ความคิดสับสนได้รับการเรียบเรียงและเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ทำให้เห็นภาพรวมของความคิด

4) ขั้นตอนทดสอบความคิดและพิสูจน์ให้เห็นจริง คือ ขั้นที่รับความคิดเห็นจากสามขั้นแรกข้างต้นมาพิสูจน์ว่าจริงหรือถูกต้องหรือไม่

Hutchinson (1949) มีความคิดคล้าย ๆ กันว่าความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นกระบวนการเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่เข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาใหม่ที่คิดใช้เวลาการคิดเพียงสั้น ๆ อย่างรวดเร็วหรือยาวนานก็อาจเป็นไปได้ โดยมีลำดับการคิดดังนี้

- 1) ขั้นเตรียมเป็นการรวบรวมประสบการณ์ มีการลองผิดลองถูกและตั้งสมมุติฐานเพื่อแก้ปัญหา
- 2) ขั้นครุ่นคิดขัดข้องใจ เป็นระยะที่มีอารมณ์เครียด อันสืบเนื่องจากการครุ่นคิด แต่ยังไม่ออก
- 3) ขั้นของการเกิดความคิด เป็นระยะที่เกิดความคิดในสมอง เป็นการมองเห็นวิธีแก้ปัญหาหรือพบคำตอบ
- 4) ขั้นพิสูจน์ เป็นระยะการตรวจสอบประเมินผลโดยใช้เกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อดูคำตอบที่คิดออกมานั้นเป็นจริงหรือไม่

Roger von Oech (1971) เจ้าของบริษัทความคิดสร้างสรรค์ในอเมริกาได้กล่าวถึงกระบวนการคิดสร้างสรรค์ โดยแยกความคิดออกเป็น 2 ประเภทคือความคิดอ่อนและความคิดแข็ง

ตารางที่ 1 กระบวนการคิดสร้างสรรค์

ความคิดอ่อน	ความคิดแข็ง
อุปมาอุปมัย	หลักการ
ความฝัน	เหตุผล
ความขำขัน	ความแม่นยำ
ความคลุมเครือ	ความสม่ำเสมอ
การเล่น	การทำงาน
การประมาณการ	ความพอดีพอดี
ความไม่ฝัน	ความเป็นจริง
ความขัดแย้ง	ตรงไปตรงมา
การสังหรณ์ใจ	การวิเคราะห์
โดยทั่วไป	อย่างเฉพาะเจาะจง
อย่างเด็ก	อย่างผู้ใหญ่

ความคิดแข็งนั้นจะมีคำตอบที่ถูกหรือผิดอย่างแน่นอน แต่ความคิดอ่อนนั้นอาจมีคำตอบที่ถูกหลายอย่างซึ่งฟอนโอชได้กล่าวถึงกระบวนการคิดสร้างสรรค์ไว้ว่าประกอบด้วย 2 ขั้นตอนคือ กระบวนการเพาะตัว และกระบวนการปฏิบัติการ

โดยกระบวนการเพาะตัวเป็นการสร้างความคิดใหม่ ในขณะที่กระบวนการปฏิบัติการเป็นการใช้ความคิดที่คิดขึ้นมาไปปฏิบัติงานจริงความคิดอย่างอ่อนเป็นสิ่งที่เหมาะสมสำหรับกระบวนการเพาะตัว ซึ่งเป็นระยะที่กำลังมองหาความคิดใหม่ ๆ เป็นการมองที่กว้าง ๆ เพื่อหาวิธีการต่าง ๆ มาใช้เพื่อการแก้ปัญหา ส่วนความคิดอย่างแข็งนั้นมักใช้ในช่งการปฏิบัติงานจริง ๆ เมื่อต้องการประเมินความคิดและจัดสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงในการแก้ปัญหาออกไป ตรวจสอบผลเสียและความเสี่ยงรวมทั้งการเตรียมที่จะเปลี่ยนความคิดให้เป็นการกระทำด้วย

5.6 ประโยชน์ของความคิดสร้างสรรค์

ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดแนวทางใหม่ ๆ ในการดำเนินชีวิต และหนทางใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาชีวิตและการทำงาน

1) **ก่อให้เกิดความสนุก** เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องค้นหาวิธีการคิดใหม่ ๆ ขึ้นมาทดแทนความคิดเก่า ๆ สำหรับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่มนุษย์ต้องคิดอะไรใหม่ ๆ อยู่เสมอย่อมเป็นเรื่องสนุกเพราะทำให้ชีวิตไม่จำเจ

2) **พัฒนาสมองของคนให้มีความฉลาดเฉียบคม** การฝึกการคิดหรือพยายามคิดเรื่องที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ เป็นประจำจะทำให้เกิดความเฉียบแหลมในการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

3) **สร้างความเชื่อมั่น ความน่าเชื่อถือ และความพอใจในตัวเองขึ้นมา** เมื่อใดก็ตามที่เราพัฒนาขีดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์จนสามารถเผชิญหน้าและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่น ก็จะสามารถกลายเป็นผู้นำทางด้านความคิดและเกิดความภูมิใจในตนเอง

นอกจากนี้ความคิดสร้างสรรค์ยังช่วยยกระดับความสามารถ ความอดทนและความคิดริเริ่มของผู้นำให้เพิ่มมากขึ้นและยังเป็นการพัฒนาความสนใจในงาน พัฒนาการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และพัฒนาชีวิตให้ทันสมัยมากขึ้น

5.7 เทคนิคการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้นมีเทคนิค (วิจารณ์ พาณิช, 2559) ที่ใช้กันอยู่หลายวิธีการด้วยกัน อันได้แก่

1) **การระดมสมอง (Brainstorming)** เป็นเทคนิคเพื่อรวบรวมทางเลือกและการแก้ปัญหา โดยให้อีกโอกาสในการคิดอย่างอิสระที่สุดและไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ใด ๆ ระหว่างการคิด เพราะการวิพากษ์วิจารณ์จะเป็นการขัดขวางความคิดสร้างสรรค์

2) การปลูกฝังความกล้าที่จะทำสิ่งสร้างสรรค์ เป็นเทคนิคที่ใช้การตั้งคำถามง่าย ๆ เพื่อให้คิดโดยจัดให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น เมื่อฝึกฝนมากเข้าก็จะช่วยในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้มีมากขึ้น

3) การสร้างความคิดใหม่ เป็นอีกเทคนิคหนึ่งโดยใช้การแจกแจงวิธีการในการแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งมาให้ได้ 10 วิธีการ จากนั้นก็แบ่ง 10 วิธีการที่ได้ออกเป็นวิธีการย่อย ๆ ลงไปอีก เพื่อให้ได้ทางเลือกหรือคำตอบที่ดีที่สุด

4) การตรวจสอบความคิด เป็นเทคนิคที่ใช้การค้นหาความคิดหรือแนวทางที่ใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยการตรวจสอบความคิดของผู้ที่เคยทำไว้แล้ว

6. การสอนของครูเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ในการสอนของครูเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ควรจัดการเรียนการสอนที่ใช้วิธีการที่เหมาะสม ดังนี้ (ณัฐนิชา จิตตะคาม, 2561)

1) การสอน (Paradox) หมายถึง การสอนเกี่ยวกับการคิดเห็นในลักษณะความคิดเห็นที่ขัดแย้งในตัวเอง ความคิดเห็นซึ่งค้านกับสามัญสำนึกความจริงที่สามารถเชื่อถือหรืออธิบายได้ ความเห็นหรือความเชื่อที่ฝังใจมานาน ซึ่งการคิดในลักษณะดังกล่าวนอกจากจะเป็นวิธีการฝึกประเมินค่าระหว่างข้อมูลที่แท้จริงแล้ว ยังช่วยให้คิดในสิ่งที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิมที่เคยมีเป็นการฝึกมองในรูปแบบเดิมให้แตกต่างออกไป และเป็นส่งเสริมความคิดเห็นไม่ให้คล้อยตามกัน (Non – Conformity) โดยปราศจากเหตุผล ดังนั้นในการสอนของครูจึงควรกำหนดให้นักศึกษารวบรวมข้อคิดเห็นหรือคำถาม แล้วให้นักศึกษาแสดงทักษะด้วยการอธิบายโต้ว่าที่ หรือแสดงความคิดเห็นในกลุ่มย่อยก็ได้

2) การพิจารณาลักษณะ (Attribute) หมายถึง การสอนให้นักศึกษาคิดพิจารณาลักษณะต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ทั้งของมนุษย์ สัตว์ สิ่งของ ในลักษณะที่แปลกแตกต่างไปกว่าที่เคยคิด รวมทั้งในลักษณะที่คาดไม่ถึง

3) การเปรียบเทียบอุปมาอุปมัย (Analogies) หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งของหรือสถานการณ์การณ์ที่คล้ายคลึงกัน แตกต่างกันหรือตรงกันข้ามกัน อาจเป็นคำเปรียบเทียบ คำพังเพย สุภาษิต

4) การบอกสิ่งที่คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง (Discrepancies) หมายถึง การแสดงความคิดเห็น บ่งชี้ถึงสิ่งที่คลาดเคลื่อนจากความจริงผิดปกติไปจากธรรมดาทั่วไป หรือสิ่งที่ยังไม่สมบูรณ์

5) การใช้คำถามยั่วและกระตุ้นให้ตอบ (Provocative Question) หมายถึง การตั้งคำถามแบบปลายเปิดและใช้คำถามที่ยั่ว เร้าความรู้สึกให้ชวนคิดค้นคว้า เพื่อความหมายที่ลึกซึ้งสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

6) การเปลี่ยนแปลง (Example of change) หมายถึง การฝึกให้คิดถึงการเปลี่ยนแปลง ตัดแปลงการปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ที่คงสภาพมาเป็นเวลานานให้เป็นไปในรูปอื่น และเปิดโอกาสให้เปลี่ยนแปลง ด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างอิสระ

7) การเปลี่ยนแปลงความเชื่อ (Exchange of Habit) หมายถึง การฝึกให้นักศึกษาเป็นคน มีความยืดหยุ่น ยอมรับความเปลี่ยนแปลง คลายความยึดมั่นต่าง ๆ เพื่อปรับตนเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ได้ดี

8) การสร้างสิ่งใหม่จากโครงสร้างเดิม (An organized random search) หมายถึง การ ฝึกให้นักศึกษารู้จักสร้างสิ่งใหม่ กฎเกณฑ์ใหม่ ความคิดใหม่ โดยอาศัยโครงสร้างเดิมหรือกฎเกณฑ์เดิมที่เคย มี แต่พยายามคิดพลิกแพลงให้ต่างไปจากเดิม

9) ทักษะการค้นคว้าหาข้อมูล (The Skill of Search) หมายถึง การฝึกเพื่อให้นักศึกษา รู้จักหาข้อมูล

10) การค้นหาคำตอบคำถามที่กำกวมไม่ชัดเจน (Tolerance for ambiguity) เป็นการฝึก ให้นักศึกษามีความอดทนและพยายามที่จะค้นคว้าหาคำตอบต่อปัญหาที่กำกวม สามารถตีความได้เป็นสอง นัย ลึกลับ รวมทั้งท้าทายความคิด

11) การแสดงออกจากการหยั่งรู้ (Invite Expression) เป็นการฝึกให้รู้จักการแสดง ความรู้สึก และความคิด ที่เกิดจากสิ่งที่เรารู้จักสัมผัสทั้งห้า

12) การพัฒนาตน (Adjustment for Development) หมายถึง การฝึกให้รู้จักพิจารณา ศึกษาดูความ ล้มเหลว ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ แล้วหาประโยชน์จากความผิดพลาดนั้นหรือ ข้อบกพร่องของตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้ใช้ความผิดพลาดเป็นบทเรียนนำไปสู่ความสำเร็จ

13) ลักษณะบุคคลและกระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Creative Person and Creative) หมายถึง การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญทั้งในแง่ลักษณะพฤติกรรมและกระบวนการคิดตลอดจนวิธีการ และ ประสบการณ์ของบุคคลนั้น

14) การประเมินสถานการณ์ (A Creative Reading Skill) หมายถึง การฝึกให้หาคำตอบ โดยคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นและความหมายเกี่ยวเนื่องกัน ด้วยการตั้งคำถามว่าถ้าสิ่งเกิดขึ้นแล้วจะเกิดผล อย่างไร

15) พัฒนาทักษะการอ่านอย่างสร้างสรรค์ (A Creative Reading Skill) หมายถึง การฝึก ให้อ่านแล้วคิดแสดงความคิดเห็น ควรส่งเสริมและให้โอกาสเด็กได้แสดงความคิดเห็นและความรู้สึกต่อเรื่องที่ อ่านมากกว่าจะมุ่งทบทวนข้อต่าง ๆ ที่จำได้หรือเข้าใจ

16) การพัฒนาการฟังอย่างสร้างสรรค์ (A Creative Listening Skill) หมายถึง การฝึกให้เกิดความรู้สึกนึกคิดในขณะที่ฟัง อาจเป็นการฟังบทความ เรื่องราวหรือดนตรี เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูลความรู้ซึ่งโยงไปหาสิ่งอื่น ๆ ต่อไป

17) พัฒนาการเขียนอย่างสร้างสรรค์ (A Creative Writing Skill) หมายถึง การฝึกให้แสดงความคิด ความรู้สึก การจินตนาการผ่านการเขียนบรรยายหรือพรรณนาให้เห็นภาพชัดเจน

18) ทักษะการมองภาพในมิติต่าง ๆ (Visualization Skill) หมายถึง การฝึกให้แสดงความรู้สึกนึกคิดจากภาพในแง่มุม แปรกใหม่ ไม่ซ้ำเดิม

7. ทักษะที่ใช้ใน “การจัดการตัวเอง”

ให้เท่าทันกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทุกวันนี้ นอกจากนี้ยังต้องมีระบบความคิดแห่งการเป็นพลเมืองโลก มองโลกให้กว้างขึ้น เข้าใจหลักการสากล และเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเร็วมากในขณะนี้ทำให้ผู้เรียนต้องพัฒนาทักษะใหม่ ๆ อยู่เสมอจึงจะตามทัน

8. ผู้สอนต้องเรียนรู้เร็ว มีทักษะการออกแบบการสอนให้ทันโลก

ไม่เฉพาะผู้เรียน แต่การเกิดขึ้นของโควิด-19 นั้นนำมาซึ่งความท้าทายของผู้สอนด้วย ซึ่งเมื่อการเรียนต้องถูกปรับให้เป็นแบบออนไลน์ ผู้สอนเองก็ต้องเร่งพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพภายในระยะเวลาอันสั้น ประกอบกับการออกแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนด้วย โจทย์ของผู้สอนจะต้องทำอย่างไรให้เกิดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Active Learning) โดยผู้สอนต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการสอน และคำนึงถึงการรับมือของนักเรียนแต่ละช่วงวัย เช่น เด็กอนุบาล เด็กประถม จะสอนอย่างไรให้เด็กยังคงมีสมาธิในการเรียน ส่วนเด็กมัธยม และเด็กมหาวิทยาลัยก็มีการออกแบบการเรียนการสอนที่ต่างกัน ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ที่ผู้สอนในการเรียนแบบออนไลน์มักพบก็คือการไม่มีส่วนร่วมของนักเรียน การไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันดังนั้น โจทย์ใหม่ของผู้สอนคือ การศึกษาในโลกยุคใหม่นี้ จะปรับตัวอย่างไรให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงโดยยังคงไว้ซึ่งประสิทธิภาพในการสอนด้วย

9. ลักษณะของสังคมโลกยุคใหม่

1) เป็นสังคมที่ไร้ขีดจำกัดของข้อมูลข่าวสาร (Unlimited Information Society)

เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนผ่าน และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกลุ่มคนองค์กรมากยิ่งขึ้น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารตลอดจนสารสนเทศมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญการไร้ขีดจำกัดของข้อมูลเหล่านี้สามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาประเทศได้เป็นอย่างดี (ธงชัย สมบูรณ์, 2562)

2) เป็นสังคมฐานการเรียนรู้ (Learning –Based Society)

เป็นโลกหลังยุคใหม่ถือว่าเป็นยุคที่มีการขับเคลื่อน ด้วยสื่อทางเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางด้านความรู้ต่าง ๆ (Innovative Knowledge) ผู้คนในยุคนี้มีภาคใด้อิงแอบ และสัมผัสกับข้อมูลมากมายยิ่งขึ้น

และเป็นผลที่ทำให้ผู้คนสามารถนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงาน ต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น
อนึ่งลักษณะของสังคมยุคนี้จะนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงแบบฉับไว จนบางครั้งทำให้เกิดสภาพสังคมที่ตื่น
ตระหนก (Awaken Society) ได้

3) เป็นสังคมแบบย่อส่วน (Condensed Society)

ด้วยความเป็นโลกาภิวัตน์อาริยะอิทธิพลของการสื่อสารที่ก้าวไกลทั้งระบบดาวเทียม ระบบดิจิทัล
และระบบอื่น ๆ อีก ทำให้โลกมีสภาพที่แคบลงการไหลบ่า และการผสมรวมของวัฒนธรรมเป็นไปอย่าง
รวดเร็ว และกลมกลืนนอกจากนี้การไหลของข้อมูลข่าวสารมีช่องทางหลากหลายยิ่งขึ้นมีลักษณะทั่วถึงกัน
อย่างไร้ทิศทาง ส่งผลให้เกิดการเชื่อมโยง (Interconnectedness) ประเทศต่าง ๆ ในโลกมีความใกล้ชิดกัน
มากกว่าสังคมในยุคที่ผ่านมา เช่น มีผลิตภัณฑ์ (Products) ที่สามารถส่งถึงกัน และสามารถใช้ได้ในเวลา
เดียวกันมีความรวดเร็วในการขนส่งที่สะดวกสบาย ในทางตรงกันข้าม สิ่งที่น่าเป็นห่วงของสังคมยุคนี้
ประการหนึ่งคือ ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งสามารถส่งถึงกันได้อย่างรวดเร็วเช่นกัน

10. การจัดการศึกษาไทย ควรทำอย่างไรในโลกยุคหลังโควิดใหม่

ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งรัฐชาติที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นไม่แพ้ชาติใดในโลกนี้ถึงแม้บางครั้งจะมี
เหตุการณ์ทางการเมืองบ้างก็ตาม แต่สิ่งนี้คืออีกหนึ่งเส้นทางของการพัฒนาประเทศที่รัฐชาติพยายามทำให้
เกิด “ความหมายที่ดี” ต่อสังคมของตนเอง และสังคมโลก เพื่อการกระทำอีกแบบหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงการ
เปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนา แต่อย่างไรก็ตามในสมัยโลกหลังยุคใหม่นี้การศึกษาไทยควรมีวิถีทาง
การศึกษา (A Dialectic Approach) ดังต่อไปนี้

1) การศึกษาไทยต้องให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มากขึ้น

โดยเฉพาะคนในท้องถิ่นชนบท มีการเพิ่มระยะเวลาการศึกษาเพื่อประชาชน รัฐต้องให้มีการขยาย
ช่วงระยะเวลาที่ยาวออกไปของการศึกษาภาคบังคับ (Compulsory Education) สิ่งหนึ่งที่รัฐต้องทำ คือ
การเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้นด้วยการลดทอนเวลาใน
สถานศึกษา แต่เพิ่มคุณค่าในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนให้มากขึ้น แต่ถึงอย่างไร ผู้สอนต้องเป็นบุคคลที่
จะต้องมีความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้นตามสถานการณ์ขอความรู้ที่
เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

2) เนื้อหาของทุกระบวนวิชาควรจัดการศึกษาแบบ “ความคิดรวบยอดเป็นฐาน (Conceptual-
Based)” มากกว่า “เนื้อหาเป็นหลัก (Contents-Based)”

ต้องฝึกผู้เรียนให้มีฐานคิด/ คติที่เป็นกรอบ และความคิดรวบยอด แต่มีใช้สอนให้คิดนอกกรอบแบบ
ไร้ทิศทางกล่าว คือ ต้องให้ผู้เรียนมีความคิดที่แตกฉานมิใช่แตกตื่นกับข้อความรู้ใหม่ที่เกิดจากการพัฒนา
เนื้อหา ในทุกระบวนวิชาต้องสามารถเป็นองค์ความรู้/ ข้อความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และ

ชีวิตการทำงานได้เนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนนั้นต้องมีการจัดวางให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นด้วย แต่มิใช่การสร้าง “วาทกรรมอำพราง” ในหลักสูตรท้องถิ่นแต่อย่างใด

3) การศึกษาไทยในยุคนี้ต้องมีการผนวกรวมบูรณาการศาสตร์และศิลป์

เข้าให้เป็นเนื้อเดียวกันอย่างถ่องแท้ กล่าวคือ มีศาสตร์สาขาที่หลากหลายหลากหลายโดยเฉพาะวิชาที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชาติความดีงามของสังคมโลกมนุษยชาติบนพื้นฐานของความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชน การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน เป็นต้น

4) การศึกษาไทยต้องให้ความสำคัญต่อนำเทคโนโลยีมาใช้ในทุกกระบวนการวิชา

โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางปัญญา (Intellectual Technology) ของผู้สอนที่จะต้องถ่ายทอดสู่ผู้เรียน ผู้เขียนเชื่อว่า “ ถ้าครูเก่ง ผู้เรียนเก่ง ” แต่ ในทางกลับกันกับบริบทของการจัดการเรียนรู้ และในมณฑลความรู้ปัจจุบันอาจพบสภาพ “ ผู้สอนรู้น้อยกว่าผู้เรียน ” ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางการศึกษาที่ทับซ้อนอย่างเห็นได้ชัดในหลายสถาบันทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งที่มีการหยิบยกวาทกรรมเชิงการเรียนรู้มาเป็นบทตั้ง (Thesis) “ฝึกให้ผู้เรียนนำเสนอ ” โดยผู้สอนไม่ได้เตรียมตัวสอนหรือถ่ายทอดความรู้เลย เอาผลงานของผู้เรียนมาใช้ และใช้เทคโนโลยี ทางอำนาจที่มากกว่า ด้วยเหตุนี้จึงอยากให้ผู้สอนต้องตระหนักถึงการค้นคว้าแสวงหาความรู้ที่ใหม่ และทันสมัยอยู่เสมอ มิใช่อิงแอบกับฐานคติเดิมที่มีมาช้านาน โดยปราศจากการคัดสรรความคิดของตนเองให้ใหม่เลย

5) การศึกษาไทยต้องยกมาตรฐานของตนเองสู่มาตรฐานที่ต่างชาติยอมรับได้

กล่าวคือ ไม่ต้องคาดหวังถึง World Class ให้เหมือนกบประเทศที่มีระบบการบริหารจัดการศึกษาที่ดี และมีมายาวนาน แต่อยากให้หันมาพิจารณาไตร่ตรองถึงมาตรฐานทางด้านเนื้อหา มาตรฐานทางด้านวิชาการ ที่ผู้เรียนมีความลุ่มลึกในเนื้อหาวิชาที่ตนเองเลือกเรียน หรือการสร้างมาตรฐานใหม่ที่ผู้เรียนสามารถมีความสุขในการเรียนรู้ในแต่ละวัน (Total Learning Happiness) สิ่งนี้กล่าวว่าการเข้าถึงแก่นของการศึกษาที่แท้จริง และสามารถเรียกได้ว่ามาตรฐาน การศึกษาที่ควรเป็น และชัดเจนยิ่งขึ้น

6) การศึกษาไทยต้องมีการเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต

โดยเฉพาะทุกองค์กรจะต้องหนุนนำให้ทุกคนได้เกิดสภาวะในจิตใจที่ต้องเข้าถึงการเรียนรู้ใน ทุก ๆ ระบบอย่างลงตัวมิใช่ปล่อยให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่ง หรือความรับผิดชอบแบบ “จอมปลอม”

7) ท้ายสุดการศึกษาไทยต้องสามารถปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการทางด้านสังคม และทางด้านเศรษฐกิจได้

ด้วยสภาพที่มีการแข่งขันที่รุนแรงทั้งการผลิตสินค้า และการบริการ ฉะนั้นการศึกษาไทยต้องก้าวไปสู่ความเป็นพลวัตให้ได้ (Dynamic Change) ความรู้ที่ต้องป้อนให้แก่ผู้เรียน คือสถานการณ์ความ

เคลื่อนไหวต่าง ๆ ของสังคมโลก ฝึกให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ และหาวิธีวิทยาในการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องตลอดจนอยู่บนพื้นฐานของความเป็นพลโลกที่แท้จริง

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมไทย ในโลกหลังยุคใหม่นี้การศึกษาต้องฝึกผู้เรียนให้เข้าใจถึงความเป็นมนุษยชาติ (Humanism in Education) และต้องสามารถพัฒนาจิตสำนึกของผู้เรียนในการค้นคว้าหาความรู้ตลอดเวลา รวมทั้งต้องพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเสาะหาความรู้เพื่อบูรณาการศาสตร์ (A Search for Integration) มีความสามารถในการหยั่งรู้ว่าสิ่งไหนต้องทำ สิ่งไหนควรทำ และทำอะไรให้กับรัฐชาติได้บ้าง (Education for a Capacity of Discernment) รวมทั้ง ต้องฝึกให้เด็กไทยมีฐานคติการพัฒนาด้านจิตวิญญาณทางวิทยาศาสตร์ (To Develop Scientific Spirit) ถ้าการศึกษาไทยสามารถทำได้เพียงแค่นี้เท่านั้น คงจะเป็นสายธาราอีกหนึ่งสายที่ทำให้เด็กไทยสามารถยืนอยู่ในสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข และที่สำคัญสามารถดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ไทยไว้ได้อย่างงดงาม

เอกสารอ้างอิง (Abstract)

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *คู่มือการใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ข่าว Globish. [ออนไลน์]. <https://www.globish.co.th/blog/professional/critical-thinking>. [2 พฤษภาคม 2564].
- ข่าวทูเดย์ “การศึกษาทักษะการเรียนรู้ยุคใหม่ในโลกหลังโควิด-19 ที่คนรุ่นใหม่ต้องมี”. [ออนไลน์], <https://workpointtoday.com/newskill-covid๑9/>. [02 พฤษภาคม 2564].
- จุฑามาส โหยงไทย. การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์กับศตวรรษที่ 21. *วารสารการบริการการศึกษา*. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (ตุลาคม – ธันวาคม 2561).
- ณัฐนิชา จิตตะคาม. (2561). การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *บัณฑิตวิทยาลัย. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2562). *วาทกรรมการศึกษาไทย: รวมข้อคิดและข้อวิจารณ์การศึกษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาสามารถ ฐานิสโร (อาจคงหาญ). นิสิตดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ระพีพัฒน์ หาญโสภณ, พระมหาศุภชัย ศุภกิจโจ, ประยุทธ์ ชูสอน, สุทธิพงษ์ สนสุวรรณ และมณฑกานต์ บุ่ง
เสน่ห์, “การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 : ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ” *วารสารวิชาการธรรมทรศน,*
ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน 2563).

วิจารณ์ พานิช. (2559). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์
วงศ์.

Hutchinson, Eliot D. 1949. *How to Think Creatively*. New York: Abingdon Cokes Press.

Roger, C.R. 197๐. “Toward and Theory of Creativity”. *Creativity*. pp. 146-149. Chicago:
Harmons Worth Pentiums Book, Ltd.

Wallas, G. (1926). *The art of thought*. New York: Harcourt Brace and World

*****